

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 4 (419), година XXX

9 май 2012 година

ПОЯВИ СЕ ВТОРО СЛЪНЦЕ В ХИМИЧЕСКИЯ ФАКУЛТЕТ

на стр. 6

Награди за отличници от Юридическия факултет

на стр. 10

Развиваме връзките между Пловдивския университет и Дубна

на стр. 11

Доц. Веселин Кметов демонстрира част от новата апаратура

на стр. 14

Доброволецът – между приключението и възможността да помагаш на хората

В Броя ще прочетете още:

- Четвъртокласници искат да учат физика в Университета
- Поглед към информационните технологии като помощно средство в образованието

- Музеят на Френския колеж дава началото на Природонаучния музей в Пловдив
- Конференция, посветена на културния проект „Европеана“

МОИТЕ ПАРАБОЛИ

(ПРЕДЮБИЛЕЙНО – по ВОЗНЕСЕНСКИ)

Проф. дфн Никола БАЛАБАНОВ

Животът на всеки човек е низ от параболы. Съдбата непрекъснато ни хвърля „под някакъв ъгъл спрямо хоризонта“ (както пише в учебниците по физика), след което винаги ни приземява, понякога твърде болезнено (това не го пише в учебниците). Така заякваме, надигаме се и сме готови за нови отскоци. Струва ми се, че активността на хората трябва да се оценява по броя и стръмността на техните житейски и творчески параболы. Затова сега, в средата на осмата си декада, се обръщам назад, за да си припомня някои от моите полети и приземявания.

Първата значима параболa описах през 50-те години на миналото столетие, с начална точка гимназията и крайна – в университета. Ученичеството ми вървеше по възходяща крива (с развитието си се движех малко над средното ниво), като основните ми изяви имаха литературен характер. Отговарях за училищния радиовестник – съчинявах очерци, стихове и фейлетони и всеки понеделник ги четях по радиоуредбата. В 11-и клас написах една пиеса и с одобрението на учителите драмсъставът я представи на националния преглед на художествената самодейност. При дипломирането получих окръжна награда по литература.

Трудно ми е да обясня поведението си след завършване на гимназията. Сякаш „напук“ на литературните ми увлечения неведоми сили ме накараха да скоча в друго направление:

„Куда ж я уехал!

И черт меня нес...“ (А. В.)

За всеобщо удивление се приземих във Физико-математическия факултет на Софийския университет. Все пак отскокът ми не е бил лош, защото се озовах в групата на фаворитите – в т. нар. „научен профил“ по физика. Започнах бавно да се изкачвам по студентската параболa. В началото се движех под средното ниво – повечето ми колеги бяха със златни и сребърни медали. Но тъй като родителите ми ме бяха приучили на труд и прилежание, след време полетът ми стана по-уверен и вече можех да се меря с останалите. До голяма степен това се дължеше и на чудесните университетски преподаватели, които ни окриляха професионално – професорите Г. Наджаков, Н. Бонев, Х. Христов, А. Дацев, Л. Митрани и др.

Паралелно със студентската, започнах изкачването на още една траектория – организационната. В изкуството на организационната дейност ме въведе Г. Атанасов, по онова време вече утвърден младежки лидер (бъдещ министър-председател от 1986 до 1990 г.). Стигнах до секретар на факултетската младежка организация с повече от 2000 члена. Спечелих авторитет не само в университета, но и сред висшите ръководства. Преди да завърша следването, ме поканиха на работа в Централния комитет. За много колеги това беше мечта – софийско жителство, политическа кариера, движение по коридорите на властта. Отказах, решил твърдо да се посветя на физиката, защото тя вече беше проникнала в мене. Вярвах, че изкачването ми по професионалната параболa предстои.

Не така мислеше комисията по разпределенията (задължителни по онова време), която ме приземи на учителско място в с. Голя-

*„Судьба, как ракета, летит по параболе.
Обычно – во мраке, и реже – по радуге.“
А. Вознесенски, „Параболическая баллада“*

мо Конаре (сега град Съединение). На ти „научен профил“!

*„В сибирской весне
утопают калоши...“ (А. В.)*

Е, Голямо Конаре далеч не приличаше на Сибир, но в онези години и там без галоши човек трудно можеше да се движи. Селото беше известно с голямата си кал. Перспективите изглеждаха скромни, хоризонтът стигаше до царевичните ниви около селото. Но работата като учител ме увлече. Преподаването ми доставя-

ше удоволствие, подхранвано от уважението на учениците. Когато им говорех, очите им блестяха. Това пък разпалваше огъня у мене. Знанията им не бяха толкова блестящи, но се стараеха много. Бях впечатлен и трогнат от едно забравено в големите градове обръщение: „Учителю!“. Чувствах се като възрожденец.

Но съдбата беше решила да ме хвърли по нова параболa. Не бяха минали и два месеца от учителството ми, когато получих покана от университета за участие в конкурс за асистент. Работата в училището наистина ми харесваше, но спомените от сту-

дентството бяха още пресни и ме теглеха към София. Гравитация!

След два месеца подготовка се явих на конкурса и го спечелих. Така отново попаднах в столицата, но по заобиколен път (от прелика се бях отказал). Получи се почти „по Вознесенски“.

*„Чтоб в Лувр королевский
попасть из Монмартра,
он дал кругалю через Яву с Суматрой!“ (А. В.)*

А аз „через Голямо Конаре“ скоро се озовах в символичен Лувър. Две седмици след като бях назначен за асистент, ми възложи да изнеса доклад пред студентите отличници, за което ми предоставиха трибуната на университетската аула (14.IV.1961 г.). Тази зала беше истински академичен Лувър, дотогава недостъпен за студентски мероприятия. Организаторите на срещата виждаха в мене олицетворение на успешно реализирал се млад специалист. Амбицирах се и се подготвих добре. В доклада разказах за някои нови направления в науката, за които в университета още не се говореше: кибернетика, математическа лингвистика, биофизика и др. Всички бяха впечатлени, включително и ректорът, академик Даки Йорданов. Той похвали доклада ми и ме помоли да обещая, че няма да напускам университета. Според него имало опасност да ме примамят в академията. Аз, поласкан от високото внимание, искрено обещах. Скоро се оказа, че съм постъпил прибързано, защото се появи нова, неочаквана съблазън.

В началото на месец юли същата година (1961-ва) научих от вестниците, че в Пловдив (родния ми град) се открива Висш природо-математически институт, включително със специалност „Физика“. Реших да се прехвърля в него. Въпреки че ме беше срам от ректора, подадох писмена молба за освобождаване. Той беше добър човек, освободи ме.

С благословията на министъра на 31 август 1961 г. получих заповед за назначаване от ректора на Пловдивския институт, про-

На излет до Витоша с Георги Атанасов (май 1961 г.)

фесор Живко Ламбрев. От 1 септември започнах да изкачвам нова парабола, макар че по общо мнение Софийският университет осигуряваше по-бърза и сигурна кариера.

„Жрецы гоготали за кружкой пивною:

Прямая – короче, парабола – круче.....“ (А. В.)

Това, че пътят по параболата е по-дълъг и стръмен, аз знаех. А за присмеха на „жреците“ от София научих много по-късно. Историята разказа на всеослушание професор Стоил Миховски на своя 70-годишен юбилей (февруари 2009 г.). След завършването си (1962 г.) той беше оставен на работа в София като сътрудник в първия изчислителен център. Но на следващата година решил да напусне столицата и да постъпи на работа при нас (той също е завършил в пловдивско училище). Събрали се около него колеги и началници и го разубеждавали:

„Къде си тръгнал? Кой е луд да напуска София заради работа в провинцията. Такъв случай няма!“

„А, има, има – обадил се някой от присъстващите, – преди две години Никола Балабанов напусна университета и замина за Пловдив.“

Така, преодолявайки столичната гравитация, аз тръгнах по най-стръмната парабола в моя живот. Заредиха се скокове, подеми и приземявания, удоволствия и горчивини. Изключителен шанс за успешното ми навлизане в науката беше идването в Пловдив на един ерудиран и талантлив учен – професор Леон Митрани.

Параболата на 60-те години ме изведе на първите научни и служебни височини – „доцент“ и „кандидат на науките“. След това направих изключителен отскок и се включих в траекторията на Голямата наука. През януари 1971 г. постъпих на работа в Обединения институт за ядрени изследвания (Дубна, Русия), в лабораторията, ръководена от Нобеловия лауреат И. М. Франк. Включих се в разработването на оригинална тематика в областта на неутронната физика. Годините 1971-ва и 1972-ра се оказаха благодатни за мен – получих рекордни резултати в изследванията на неутронните резонанси. Доволно беше и ръководството на института, затова изпрати предложение до Пловдивския университет за удължаване на престоя ми с още три години (първоначалният договор беше сключен за две години).

Предложението се оказа закъсняло. През октомври 1972 г., три месеца преди

да изтече договореният с Дубна срок, в Пловдив ме избрали за заместник-ректор, без да ме питат и без да искат мнението ми. Семейството ми оцени това „издигане“ като наказание. Съпругата ми работеше успешно върху дисертация, дъщеря ми се учеше отлично в руско училище и музикална школа. Личните ни планове рухваха.

Но както мъдро е казал народът – „всяко зло за добро“. Благодарение на длъжността си успях не само да запазя, но и да разширя връзките с Дубна. Един след друг изпратих младите си колеги на работа в ОИЯИ. В Лабораторията по неутронна физика се сформира „пловдивска група“, за което ни завиждаха дори софийските колеги, разпилени по „бойното поле“ на науката. Аз самият имах възможността по няколко пъти годишно да пътувам до Дубна и да поддържам „физическата“ си форма. Това ми позволи през 1982 г. да защита голяма докторска дисертация, а през 1984 г. – да получа званието „професор“. Достигнах върховете на академичната парабола.

За успехите си в ядрената физика много дължа на руските колеги, с които заедно работихме – Ю. П. Попов, Ю. П. Гангърски, Ю. М. Гледенов, както и директорите на лабораториите по неутронна физика и по ядрени реакции – легендарните учени И. М. Франк и Г.

Н. Флоров. Общуването с тях ми помогна по-отблизо да опозная руската душа, която според народния поет „с небето има си прилика“. Много съм благодарен и на колегите от катедрата – А. Антонов, С. Маринова, М. Митриков, Хр. Христов, както и на аспирантите А. Тончев и Ф. Кондев, с които сформирахме своеобразно „пловдивско ято“ и заедно шурмувахме ядрените крепости.

Освен в науката, през 70 – 80-те години имах и други успешни скокове, както и някои болезнени приземявания. В края на мандата като заместник-ректор (1976) траекториите ни с ректора се поотдалечиха и трябваше, въпреки успешната съвместна дейност, да се разделим. Известно време останах настрана от административната суетня. През 1981 г. бях избран за председател на университетската профорганизация. Отново разперих криле – никога не са ми липсвали идеи. Благодарение на нашите инициативи и прояви през 1983 г. ми връчиха знамето на организация първенец в съревнованието между висшите училища в страната. През следващата година последва нова раздяла поради несъвпадения на разбиранията ни с тогавашното административно ръководство (отново разминаване на траекториите).

През онези години „лелях“ и в други „пространства“. Имах 7-годишно участие във ВАК. През 1982 г. ме избраха за научен секретар на Пловдивската ученическа академия (с председател акад. Б. Сендов), а от 1985 до 1990 г. заемах председателското място. През 1987 г. ме издигнаха за заместник-председател на

Областния съвет за духовно развитие.

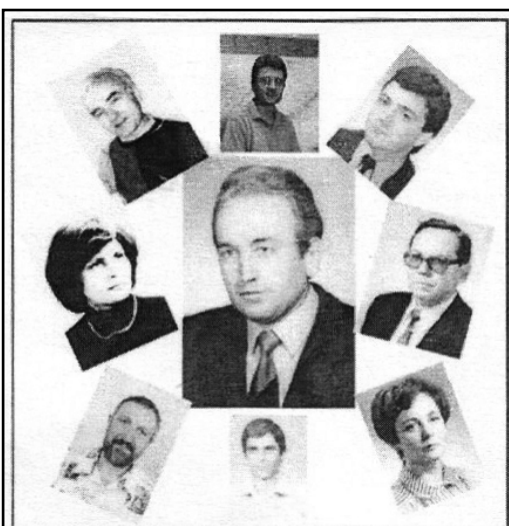
Краят на 1989 г. ме изведе на най-високата административна парабола – на 27 октомври ме избраха за ректор на Пловдивския университет. Имах натрупан потенциал и тръгнах с „високи“ намерения. Обаче две седмици след избора ми (на 10 ноември) в България се случиха събития, които измениха лицето на страната и хода на нейната история. Обикновено свързват тези събития с демократизация на обществото. Един ден (едва ли ще е скоро) историята ще им даде истинската оценка.

Въпреки трудностите през онези години – окупационни стачки, политически провокации и финансови сътресения – аз и екипът ми набирахме височина и заедно с това – уважението и признанието на околните. На 8 декември 1992 г. по време на приема в резиденция Бояна, в присъствието на президента Ж. Желев

и по предложение на моя незабравим приятел професор Николай Генчев, бях единодушно избран за заместник-председател на Съвета на ректорите. По ирония на съдбата на другия ден Народното събрание прие закона „Панев“, според който бившите партийни секретари не можеха да заемат ръководни длъжности в университетите и в БАН.

И аз, и повечето ректори в страната се оказахме под действие на този закон и през следващите месеци „паднахме“ от постове си, каквото беше желанието на новите демократи. В действителност този акт беше проява на тяхното падение, защото, отричайки предишните несправедливости, те узакониха лустрационни закони в образованието и науката. Това ме накара на Общото събрание, на което направих отчет за дейността си, да заявя: „Слизайки от това високо място, изпитвам чувството, че се изкачвам още по-високо“ (в-к „Пловдивски университет“, май 1993 г.).

Аз вложих преносен смисъл в това изказване, но в известна степен то се осъществи и в прекия. През следващите години с подкрепата на колегите около мене направих нови успешни отскоци. Бях избран на редица административни и обществени длъжности: декан на Физическия факултет (1995 – 2000 г.), член на Висшия учебен съвет (1993 – 1995 г.);

Пловдивската „ядрена чета“

(Илюстрация към словото на почетния доктор на университета проф. Цветан Вълков – вицедиректор на ОИЯИ)

КНИГАТА – МНОГОИЗМЕРНА И КАЛИФОНИЧНА

Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

Световният ден на книгата се чества за 16-и път. Празникът е определен от ЮНЕСКО. С празнуването на 23 април се стимулира четенето, издателската дейност и защитата на интелектуалната собственост чрез авторското право.

Книгата е от постоянните спътници в човешкото ежедневие. Различна по жанр, по графично оформление и по обем, тя казва различни неща и насочва мисленето ни в различни посоки. Съвременната книга има своите по-ранни във времето тела архетипи и те по естествен начин отразяват духа на епохата, когато са възникнали.

Книгата е информационен източник, но книгата е и код. Ако енциклопедията например ни дава директна информация за събития, факти и техните дейатели, то художествената литература ни отвежда към дълбините на един друг тип смисъл – казан непряко, подсказан леко или съвсем частично загатнат. Там вече е кодът на семиотиката на смисъла. Днес хуманитарните науки са завъртели сериозно стрелката, показваща скоростта на тяхното развитие. Съвременният хуманизъм е и бърз, и провокативен, и вълнообразен, и какъв ли не! В това, разбира се, има само положителни моменти, защото много

начала, слети ведно, превърнаха хуманитаристиката в интердисциплинарна област с динамично взаимно проникване на нейните съставки. И това често се посочва от специалистите в отделните дисциплини, моделиращи нейния смислов обем и понятиен апарат.

Та да продължим за книгата. Книгата е знак и образ на филологическото начало, а то от своя страна в буквалния си превод се представя като *любословие*. Пристрастяването към словото и оловесяването на интелектуалната страст са две отражения на креативното у личността. И именно това креативно превръща индивида в личност по пътя на прехода към интелектуалните висини, където книгата е и добрият справочник, и навигатор. Книгата е арткамбинация от полиграфия и текст. В съвременето на филологията се разви и идеята за еротиката на книжното тяло, с което значимостта на нейното оформление получи още една силна легитимация.

Научната и художествената литература имат своите запазени пространства в континента на книгата. Там като нещо междинно стоят и книгите, които притежават и научно, и общопопулярно съдържание, та в съчетанието от двете са желано четиво за широката публика.

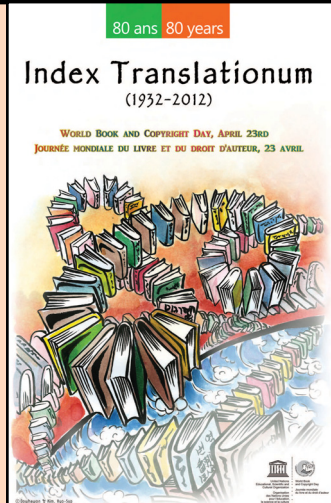
За честването на книгите и техните автори в целия свят е избран 23 април. Решението за обявяването му за Световен ден на книгата е взето на 28-а сесия на ЮНЕСКО, проведена на 15 ноември 1995 г.

23 април е символична дата за световната литература: на този ден през 1616 година умира Мигел де Сервантес, Уилям Шекспир и Инка Гарсиласо де ла Вега. На 23 април са родени или са починали и други забележителни писатели – Морис Дрюон, Владимир Набоков, Мануел Мехиа Вальехо, Халдор К. Лакснес, Жозеп Пла.

Целта на този празник е да бъдат подтикнати всички, особено младите хора, да открият за себе си радостта от четенето и да оценят огромния принос на тези писатели, които са спомогнали чрез своето творчество и обществена роля за културния и социалния прогрес на човечеството, а също така да се помогне за защитата на интелектуалната собственост и авторското право.

Идеята възниква в Каталуня (Испания). Там на 23 април се отбелязва празникът на Сан Жорди (Свети Георги) и по традиция хората си разменят рози и книги.

През 2012 г. Световният ден на книгата и авторското право е посветен на превода. През тази година се навършват 80 години от началото на проекта „Index Translationum“ – международен библиографски справочник на преведените книжни издания, който е един уникален инструмент за получаване на информация за преведените заглавия.

Книгата има способността да говори, но тя и често изговаря информацията с неезикови средства. Такива средства, познати ни от терминологията като паравербални, можем да срещнем в онези книги, където езикът на техния автор е сам по себе си паравербален. И макар в подобна постановка да се създава впечатлението за парадоксалност – е, как така нещо, назовано с езикови средства, е паравербално, паравербалното си остава. То е вътъкано като стилистична техника в смисъла на текстовете. А текстовете и казаното от тях са нещо толкова разнообразно, че понякога да се доближи единното тълкуване, е въпрос не само на познания и концентрация, а и на опцията в един момент да сложиш интерпретативната бариера. Да обобща усвоеното до нея и впоследствие да погледнеш отатък нея...

Споделената идея за интерпретативната бариера идва като различна, но интересна метафора, защото интерпретативната бариера може да се възприема и като смислово многоизмерна. Преди да те пусне в своята същина, книгата също слага интерпретативна бариера. И може би в това

е нейният голям смисъл, защото книгата има вътрешните си закони на съдържанието и правила, които, ако не на всяка страница, то поне през няколко ти напомня, докато се „разхождаш“ из нея. А че четенето не е механичен процес, в това съмнение няма. Четенето е акт на познание, в което разкодираш и тълкуваш. Съмняваш се и провокираш, като преди това книгата те е провокирала. Четенето е интелектуален акт и колкото повече въпроси породи то, явно толкова повече интелектуализъм е вложен в самото четене. Четенето не е движение на погледа през редовете, а поглед вътре в погледа на автора и неговите постановки. Четенето е нещото, към което се стремим, а книгата е тази танцувална фея, чиито цветни тоналности звучат калифонично. Дали сме добри възприематели и какво чуваме, става ясно от отгласа, който впоследствие творим. За прочетеното, за книгата и за предстоящото да се напише. Като творчески акт с вътрешно-енергиен заряд и нещо различно, или знание, дадено по други линии и от други рецептивни пространства.

От стр. 3

нови два мандата във Висшата атестационна комисия (1995 – 2000 г.), председател на Съюза на учените в Пловдив и на Обществения съвет за наука и висше образование в окръга (1996 – 1998 г.); член на Акредитационния съвет в Националната агенция за оценяване и акредитация (2004 – 2008 г.) и др.

Така достигнах и подминах 70-те си години. Трудно ми е обективно да направя оценка на моите параболите: колко от тях са били „на тъмно“ и колко – „в дъгата“. По-важно е, че летях. Пък и паданията бяха полезни – от тях не само боли, от тях се възмъжава и помъдрява.

Възрастта ми вече не предполага кой знае какви големи отскоци и параболите. Остава ми да следя, да се радвам и тревожа за полетите на моите деца и внуци, на младите колеги от университета. Дано моето поколение и лично аз им дадохме пример как да летят в общественото пространство и как да падат с достойнство. И да не забравят думите на поета:

*„Идут к своим правдам,
По разному храбро,
Червяк – через щель,
Человек – по параболе.“ (А. В.)*

12 април 2012 г.
Велики четвъртък

МУЗЕЯТ НА ФРЕНСКИЯ КОЛЕЖ В ПЛОВДИВ

Проф. д-р Стефан Станев

В предишния брой на в. „Пловдивски университет“ (бр. 3 от 4 април 2012 г.) е поместена статията на Ася Сократова „История на Френския колеж, в чиято сграда се помещава днес Ректоратът на Пловдивския университет“. В нея авторката разказва за създаването и сградите на колежа, за обучението, традициите, преподавателите, учениците и други интересни подробности. Тук бих искал да допълня статията и със сведения за музея на колежа, за който тя само между другото споменава: „Учебното заведение разполага с богата библиотека, духов оркестър, спортна база и педагогически музей“. А музеят е бил не само много важна част от колежа, но и една от забележителностите на Пловдив.

Комплектуването на сбирките му започва още през 1894 г. и през годините те непрекъснато са допълвани и обогатявани. В новата сграда на колежа, сегашния Ректорат на университета, където той се премества през 1921 г., музеят е бил подреден на най-горния етаж и е заемал внушителна площ. По съдържание и предназначение той е бил енциклопедичен училищен музей, както и се е наричал официално – Педагогически музей. Но с голямата площ, която му е била отделена, с богатството и разнообразието на материалите и тяхната умела подредба той далеч е надхвърлял представите за такъв музей и подобен на него не е имало в нито едно друго училище в България. Освен за колежаните експозициите му са били достъпни и за гражданите. Съвременниците го определят като „едно неопенимо съкровище, събрано и съставено с безпределна преданост и упорит труд, едно културно дело, пред което неволно се прекланяме“ (Пловдивски общински вестник, бр.120, 1932).

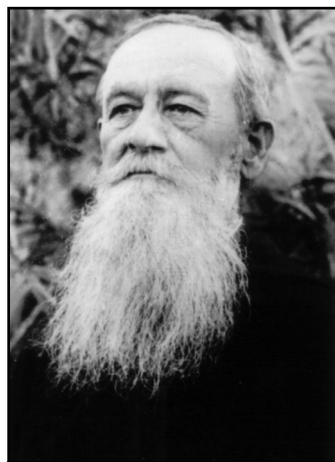
Музеят е имал следните отдели: „Религия“, „Веществен мир“ (естествени науки, етнография, история, археология, нумизматика и др.), „Свободни изкуства“ (музика, изкуство, иконопиство и др.), „Индустрия“ (суровини, производство, крайни продукти). Както пише в юбилейния сборник, издаден по случай 50-годишнината на колежа, „България държи в разните отрасли на музея най-почетно място с изложбите по история, етнография, природа, изкуство, култура, земеделие, руди, оръжие и стопанство“. Към музея е имало и богата библиотека с книги и периодични издания на различни езици.

Природата е заемала особено важно място в музея и е била

представена с много експонати в отделите „Геология“ (палеонтология, петрография, минералогия), „Ботаника“ (българска и чуждестранна флора) и „Зоология“ (българска и чуждестранна безгръбначна и гръбначна фауна). Най-големи заслуги за комплектуването и подреждането на природонаучните сбирки и на целия музей има преподавателят брат Борис Таверние (рождено име Огюст Таверние), завършил естествени науки в Лионския университет (Франция). Материалите са събрани лично от него и от останалите монаси по време на многобройни екскурзии из България, други са постъпвали в музея чрез закупуване, дарения или размяна. Брат Борис е поддържал връзки с много сродни музеи и отделни природоизпитатели в различни страни, които са му съдействали за попълване на сбирките, както и с Царския естественоисторически музей в София и лично с неговия директор акад. Иван Буреш. Особено ценна помощ на музея на колежа е оказал Националният естественоисторически музей в Париж, откъдето през 1922 г. са получени множество редки и екзотични животни: гигантски морски костенурки, анаконда, питони, колибри, нанду, ему, щраус, броненосец, торбести бозайници, тигър, лъв, жираф и много други, които в значителна степен обогатяват и разнообразяват експозициите, подредени година преди това в новата сграда на колежа. За съжаление голямото земетресение в Пловдив през 1928 г. нанася огромни щети на музея: много експонати са унищожени или силно повредени, изпочупени са шкафове и витрините, похабени са картини, табла, книги... Брат Борис Таверние веднага се заема с възстановяването на музея, но не е можал да понесе разруха-

та, сполетяла 34-годишния му труд, и няколко месеца по-късно почива.

Тук бих искал да кажа още няколко думи за този многозаслужил за Пловдив монах. Съвременниците му го описват като

Брат Борис Таверние

отличен преподавател и неуморим труженик, тих, скромнен, крайно услужлив и рядко добър човек, отдаден изцяло на учителската си работа и уреждането на музея. Любовта си към България той засвидетелства и с приемането на българското монашеско име Борис. Както пишат тогавашните вестници, на погребението му се стича такова множество хора, каквото Пловдив отдавна не бил виждал.

С големи усилия и благодарение най-вече на брат Урбан през 1934 г. музеят е отново подреден и отворен за посещения. По-нататък грижи за неговото поддържане и дообогатяване полагат главно брат Херман, брат Игнатий и абат Берже.

След 9 септември 1944 г. и по-точно през 1948 г., Френският колеж в Пловдив е закрит (за издевателствата над монасите, обвиняването им в шпионаж, съдебната разправа над тях и т. н. не искам да говоря!) и в сградата му е настанен новооткритият Агрономически институт, по-късно Ректоратът и част от катедрите на Пловдивския университет. Няколко години за богатите сбирки не са полагани никакви грижи, много експонати и книги са силно похабени, други – разграбени... Едва през 1952 г. Градският народен съвет взема решение от природонаучните сбирки на коле-

жа в Пловдив да се открие Природонаучен музей и предоставя за тази цел сградата на някогашната Пловдивска община (на ул. „Хр. Г. Данов“ №34, където и сега се намира Природонаучният музей), която за целта е съответно ремонтирана и преустроена. Запазените експонати от колежа са пренесени в новата сграда и първоначално подредени като „Временна изложба на материали за природонаучен музей“, открита на 5 септември 1955 г., а 5 години по-късно, на 8 май 1960 г., временната изложба, обогатена с нови материали от българската природа и художествено подредена, се открива като Природонаучен музей. Първ директор на музея е бившият преподавател естественик в Пловдивския полувисш учителски институт Атанас Маринов, който изнася и най-трудните първи години по преустройството на интериора на сградата и подреждането на експонатите. Интересно е да спомена, че след Маринов, от 1960 до 1963 г., директор на музея е Павел Ангелов, който после преминава на работа в Пловдивския университет (тогава Висш педагогически институт), дълги години е ръководител на катедра „Зоология“, а от 1979 до 1983 г. е и ректор на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Накрая ще добавя, че и досега едни от най-интересните екзотични експонати в Пловдивския природонаучен музей – споменатите анаконда, гигантски костенурки и миниатюрните колибри, тигър, пантера, кенгуру и други – са от някогашния забележителен Педагогически музей на Френския колеж „Св. Августин“ в Пловдив. И до днес възрастни посетители в Природонаучния музей с умиление и носталгия си спомнят, че още като деца са виждали тези експонати в музея на колежа. Доколкото ми е известно, и други материали от него – етнографски, археологически, исторически, както и ценни книги от библиотеката му – след неговото закриване са преминали отчасти в съответните пловдивски музеи. Колко, какви, кои и каква е съдбата им – не съм запознат в подробности.

Появи се Второ слънце в Химическия факултет

Обновената Лаборатория за следови елементи анализ на храни и биопродукти към Катедрата по аналитична химия и компютърна химия бе открита на 11 април. Като партньор в проекта „BioSupport“, финансиран по Седма рамкова програма на Европейския съюз, катедрата е получила два изключително ценни апарата на обща стойност 120 хил. лева – атомноемисионен спектрометър с индуктивно свързана плазма ICP-OES iCAP 6000 Thermo Scientific и микровълнова система за киселинно минерализиране под високо налягане Milestone ETHOS One. Атомноемисионният спектрометър може да достигне работна температура до 10 000°

развитието на ефективни методи за анализ и контрол на качеството на храни, биологични обекти и обекти на околната среда. Внедряването им ще ускори процеса на покриване на европейските стандарти за качеството на химичните анализи и контрола. Същевременно с това ще бъдат подготвени експерти химици, чиито познания и умения ще отговарят на най-високите изисквания на пазара на труда.

Модерната апаратура ще се използва за обучение на студенти от специалностите „Химия“, „Компютърна химия“, „Химия с маркетинг“ и „Медицинска химия“. Новите спектрометри и лаборатории са важно условие за повишаване на нивото на подготовка и в магистърските програми „Спектрохимичен анализ“, „Химия и екология“ и „Екология и опазване на екосистемите“, както и за научноизследователската дейност на докторантите.

В Катедрата по аналитична химия и компютърна химия по задачите на „BioSupport“ работи групата FBA (Food and Bio-products Analysis Group). В нейния състав влизат доц. д-р Веселин Кметов, доц.

д-р Виолета Стефанова, гл. ас. д-р Кирил Симитчиев, гл. ас. д-р Пенка Шегунова, гл. ас. Деяна Георгиева, ас. Стефка Начкова, хим. Евелина Върбанова и инж.-физ. Стоян Тенев.

FBA групата активно си сътрудничи с европейските партньори – звеното на проф. Антонио Каналс от Университета в Аликанте, Испания, и звеното на проф. Ервин Розенберг от Техническия университет във Виена, Австрия. Организирант се разменни визити за трансфер на знания и опит и паралелно с това се подготвят се съвместни научни публикации и доклади.

По проекта „BioSupport“ в университета е закупена и монтирана модерна научна апаратура на обща стойност 1,8 млн. лева, като дейностите по този проект се изпълняват съвместно с Биологическия факултет, а целта му е развитието на изследователския потенциал на биолози, химици и физици от Пловдивския университет.

Във връзка с откриването на лабораторията имаше и коктейл, организиран с любезното съдействие на фирма АСМ2 и нейния управител г-н Андон Минков.

Слово на доц. д-р Веселин Кметов – ръководител на Катедрата по АНАЛИТИЧНА ХИМИЯ И КОМПЮТЪРНА ХИМИЯ

Уважаеми г-н Ректор,
Уважаеми г-н проф. Минков – координатор на проекта „BioSupport“,
Скъпи колеги и гости,

Щастлив съм, че се събираме по радостен повод – откриването на обновената Лаборатория за анализ на следи от елементи в храни и биологични обекти.

Беше отдавна – даже много, много отдавна, преди повече от 25 години, когато в тогавашния ЦНИЛ пуснахме в действие уникална апаратура за колосалните по онова време 1,5 милиона долара. С усилията на тогава доцент Любомир Футеков и ст.н.с. кхн Георги Андреев в ПУ се създаде първата в България лаборатория за ICP-MS спектрометрия, закупен бе ICP-OES, ET AAC – Зеeman и апарат за молекулярна спектрометрия – ИЧ с фурие трансформация.

Спомням си ентузиазма и въодушевлението, с което влизах да водя упражнения като млад асистент тогава. С неприкрита гордост заявявах на студентите, че се обучават в най-модерната и най-добре оборудвана академична лаборатория в България.

Но както гласи една китайска мъдрост: „В началото думите казват истината, след това остават думите, а накрая думите казват обратното на истината“.

Ако не ентузиазмът, то гордостта избеля – защото при нас нещата замръзнаха, и то как замръзнаха – 22 години нито един апарат, нито една установка, нито една везна не бяха купени в катедрата, че дори и във факултета.

Слава Богу, от три години нещата се подгряха – реализирахме проекта GAMA Green Analysis Methods Academic Centre – по него от Националния фонд „Научни изследвания“ в края на 2009 година закупихме последния модел ICP-MS Agilent 7700. Все още той е най-новият за България. По линия на фонд „Научни изследвания“ при ПУ за нуждите на Центъра по химия и физика на материалите доставихме и инсталирахме ИЧ и Раман спектрометър с микроскоп.

Сега сме изключително щастливи, че с пари по Седма рамкова програма – Reg-Pot – проект „BioSupport“, доставихме ефективен ICP-OES спектрометър с двойно наблюдение на плазмения факел iCAP 6000 на Thermo Scientific и мощна микровълнова система за киселинно минерализиране под налягане – Milestone Ethos ONE.

Това отново ни връща на картата на модерно оборудваните академични звена.

Това отново ни дава право да се изправим гордо пред нашите студенти, че може да ги обучаваме със съвременна апаратура.

Наука–образование–иновации това е триъгълникът на знанието, който ние реално градим.

Обучаваме бакалаври – с демонстрации на новата апаратура, магистри – с практически упражнения на тази апаратура, а за докторантите това е изследователската база, нужна за научно изследване, съобразено със световните новости и стандарти.

Ние високо ценим не само научните доклади и публикации, а и трансфера на знания и експертност към реалния сектор. Горди сме да отчетем, че до момента имаме 96 проекта през НПД с 44 възложители.

Активно работим с европейските партньори от Университета в Аликанте, Испания, и Техническия университет във Виена.

Помагаме в изследователската работа на колеги от Биологическия факултет, Факултета по физика и инженерни технологии и нашия факултет.

Скъпи гости, съгласен съм с тезата на уважавания ни ректор, че университетът е дух, че не е учреждение и сгради, а е преди всичко ДУХ. За нас, химиците, обаче материалната инфраструктура е от изключително значение. Ние боравим с преобразуване на материя и за това са ни нужни апарати, консумативи, лаборатории и сграда.

Няма да престана да изтъквам, че Химическият факултет не може да търпи неугледния си вид, в който сме принудени да работим. Много е хубаво, че днес със съдействието на университета и с ангажираността на помощник-ректора Румен Киров ние реновирахме част от нашата катедра. За това сърдечно ИМ благодарим!

Отляво надясно: доц. Веселин Кметов, доц. Запрян Козлуджов и проф. Иван Минков – те са сред хората с най-голяма заслуга за обновяването на лабораторията

– температурата на повърхността на слънцето е около 6000°. Изцяло обновена и модернизирана е също така Лабораторията за подготовка и обработка на проби.

Откриването на обновените лаборатории стана в присъствието на много гости, а в началото на тържеството доц. д-р Веселин Кметов – ръководител на Катедрата по аналитична химия и компютърна химия, направи връщане в исторически план към времето и личностите, създали някогашната Централна научноизследователска лаборатория към Химическия факултет (словото му публикуваме отделно). Ректорът доц. д-р Запрян Козлуджов преряза лентата, като заяви, че в университета предстоят в близко бъдеще още редица подобни събития. Той обеща на химиците, ако се постигне договореност със собствениците на тяхната сграда, само една година след закупуването ѝ те да не могат да я познаят. Приветствие отпрати и координаторът на проекта „BioSupport“ проф. дбн Иван Минков, ръководител на Катедрата по физиология на растенията и молекулярна биология.

Апаратите са особено важни за

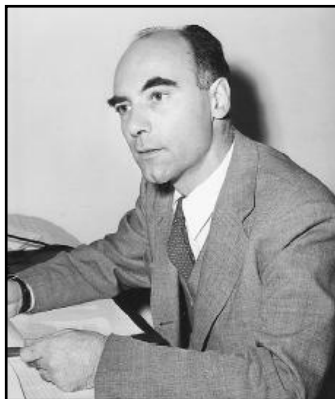
БЕЛЕЖИТИ ОТКРИТИЯ В СВЕТА НА НАУКАТА

АНТИЧАСТИЦИТЕ

През 20-те години на миналия век – след въвеждането на принципите на квантовата механика – субатомният свят бил представян изключително просто. Само два вида елементарни частици – протони и неутрони, съставляли атомното ядро (макар че съществуването на неутроните било потвърдено експериментално едва през 30-те години на XX век) и един вид частици – електроните, съществували извън ядрото, въртейки се в кръг около него по орбити. Приемало се, че многообразната вселена е изградена от тези три частици.

Уви, на тази проста картина на света било съдено да не просъществува дълго. Учените, оборудвали високопланински лаборатории в много страни, започнали да изучават състава на космическите лъчи, бомбардиращи нашата планета, и скоро започнали да откриват всевъзможни частици, нямащи и най-малкото отношение към гореописаната идилична триада. Били открити и абсолютно немислимите по своята природа античастици.

Светът на античастиците е огледално отражение на познатия ни свят. Масата на античастицата е равна на масата на съответстващата ѝ частица, но всички останали характеристики са противоположни. Например електронът има отрицателен електрически заряд, а съответстващата му античастица – „позитрон“ (производно от „позитивен електрон“) – положителен. При протона зарядът е положителен, а при антипротона – отрицателен. И така нататък. Взаимодействието на частиците и съответните античастици води до взаимната им аниhilация – двете частици прекратяват своето съществуване, а масата им се преобразува в енергия, която се разсейва в пространството във вид на фотони и други свръхлеки частици.

Карл Дейвид Андерсън

Съществуването на античастиците първи предсказва Пол Дирак в статия, публикувана през 1930 г. За да разберете как се държат частиците и античастиците при взаимодействие, според Дирак трябва да си представите равно поле. Ако вземете лопата и изровите в нея дупка, в полето ще се появят два обекта – дупката и купчинката пръст до нея. Представете си, че купчинката пръст е обичайната частица, а дупката, или „отсъствието на купчинката пръст“ – античастицата. Засипете дупката с изкопаната преди това пръст – тогава няма да остане нито дупка, нито пръст (аналогичен е процесът на аниhilация). И отново пред вас е равното поле.

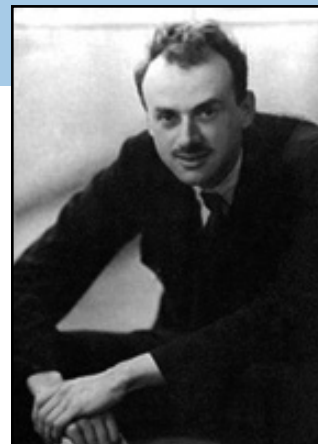
Докато продължавало теоретизирането около частиците, младият физик експериментатор от Калифорнийския технологичен институт Карл Дейвид Андерсън оборудвал астрофизическа лаборатория в щата Колорадо с намерение да изследва космическите лъчи. Ръководен от Робърт Миликан, той разработил установка за регистрация на космически лъчи, състояща се от мишени, поместени в мощно магнитно поле. Бомбардирайки мишените, частиците оставяли в камерата около мишените следи от капчици кондензат, които можело да се фотографират и по получените фотографии да се изучат траектори-

Пол Дирак

Британският физик теоретик е роден през 1902 г. в Бристол в семейството на емигранти от Швейцария. Бащата преподавал френски в своята нова родина и се разказва, че не искал да разговаря със своя син по друг начин освен на френски език – откъдето, вероятно, идва мълчаливостта, с която се отличавал Пол Дирак през целия си живот.

През 1921 г. завършил Бристолския електротехнически институт (сега Бристолски университет), след което преподава математика и физика в Кеймбридж, където през 1926 г. получава докторска степен, а шест години по-късно става почетен професор по математика и заема този престижен пост в продължение на почти четиридесет години. Още преди защитата на докторската си дисертация Дирак публикува редица важни статии по квантовата механика.

През 1928 г. Дирак публикува труд, в който за първи път обяснява поведението на електрона, базирайки се на принципите на теорията на относителността и квантовата механика. Именно там е било предсказано и съществуването на античастиците, а за този труд (през 1933 г.) Дирак получава Нобелова награда за физика, която разделя с Ервин Шрьодингер.

ите на движение на частиците.

С помощта на този апарат, получил названието кондензационна камера, Андерсън могъл да регистрира частици, възникващи в резултат на стълкновенията на космическите лъчи с мишената. По интензивността на следата, оставена от частиците, той можел да съди за нейната маса, а по характера на отклонението от нейната траектория в магнитното поле – да определи електрическия заряд на частицата. През 1932 г. успял да регистрира редица стълкновения, в резултат на които се образували частици с маса, равна на масата на електрона, но отклоняващи се под въздействието на магнитното поле на противоположната страна в сравнение с електрона. Следователно те имали положителен електрически заряд. Така за първи път била експериментално показана античастица – позитронът. Същата година Андерсън публикувал получените резултати, а през 1936 г. бил отличен за тях с половин Нобелова награда за физика. Другата половина от наградата получил австрийският физик експериментатор Виктор Франц

Хес, първи потвърдил експериментално съществуването на космическите лъчи.) Това бил първият (и засега последен) случай, когато Нобеловата награда се присъжда на учен, който по това време дори не фигурирал в списъка на научните сътрудници на своя университет.

Макар гореописаният пример да служи като идеална илюстрация на сценария „предсказване – проверка“ в рамките на научния метод, историческата реалност не е толкова проста, колкото изглежда. Работата е там, че Андерсън не е знаел за публикациите на Дирак абсолютно нищо до своето експериментално откритие. Тъй че в този случай става дума по-скоро за едновременно теоретическо и експериментално откриване на позитрона.

Всички античастици след позитрона били експериментално открити вече в лабораторни условия – чрез ускорители. Днес физиците имат възможност буквално да ги щамповат в нужните им количества за своите експерименти.

(по материали от интернет)

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИТЕ ВРЪЗКИ МЕЖДУ

На 25 април в 7. семинарна зала на Пловдивския университет бе честван Денят на Италия. На събитието присъства директорът на Италианския културен институт в София д-р Анна Амендоладжине. След нейното приветствие деканът на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов представи двете нови специалности, които ще тръгнат от академичната 2012/2013 година – „Български език и италиански език“ и „Английски език и италиански език“. В първата ще се обучават учители по двата езика, а втората ще има приложна насоченост.

Поводът да обявим точно тази дата за Ден на Италия в нашия университет е, че на 25 април в Италия се чества Освобождението. Има се предвид краят на Втората световна война и освобождението от фашистка окупация.

На 2 юни 1946 г. италианският народ избира на референдум страната да стане република. Този ден е обявен за национален празник на Италия. Италианското кралско семейство е изгонено от страната и Виктор Емануил III умира в изгнание в Египет през 1947 г. Нека припомним, че той е баща на българската царица Йоанна Савойска, съпруга на Борис III. Този факт илюстрира малка част от отношенията между Италия и България. През вековете различни събития преплитат съдбите на двата народа, за да изтъкат платно от пъстри културни влияния помежду им. Ще проследим хронологически по-значимите от тях.

Теофан Изповедник съобщава, че след разпадането на Велика България част от прабългарите, които били предвождани от най-малкия син на кан Кубрат – Алцек, се заселва в земите на Лангобардското кралство, в област Беневенто. По-късно те се разселват на юг между Бари и Метапонт срещу остров Сицилия. Макар приела италиански език, българската аристокрация запазва съзнанието за етническия си произход. През Средновековието нейните феодални владения са наричани „булгарии“, а много от самите феодали се именуват „Булгаро“ и семействата пазят това име и до днес.

РИМСКАТА МИСИЯ НА БРАТЯТА КИРИЛ И МЕТОДИЙ

е последната мисия на светите равноапостоли, започнала през 867 г. и продължила над 14 месеца. Константин, Методий и

техните ученици, носещи мощите на свети Климент I (който Константин Философ открива в град Херсон), са посрещнати най-тържествено в Рим и са благословени от папа Адриан II. В Рим Константин постига каноничното утвърждаване на глаголицата и богослужението на славянски език. На церемония в голямата базилика „Санта Мария Маджоре“ папа Адриан II признава за равнопоставен на гръцкия и латинския славянски език и освещава литургичните книги, написани на него с новата азбука – глаголицата. В Рим Константин Философ приема „великата монашеска схима“ с име Кирил и умира на 14 февруари 869 г. Погребан е в мраморен саркофаг в криптата на базиликата „Сан Клементе“. Цар Борис III е първият държавник, поставил паметна плоча в базиликата през 1929 година. Ежегодно на 24 май българската общност в Рим се събира в криптата, за да почете паметта на книжовника.

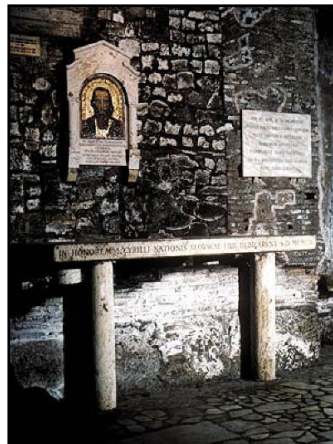
ОТНОШЕНИЯТА БЪЛГАРИЯ-ВАТИКАНА

След покръстването на българите през 864 г. Константинополската патриаршия не разрешава патриаршески скиптер на българин и не признава българската царска корона. Тогава цар Борис се обръща към Ватикана и епископ Формоза пристига във Велики Преслав и покръства част от болярите. Византия се намесва в тези отношения и в крайна сметка печели българите на своя страна. И до ден днешен много историци се питат, каква би била съдбата на България, ако бе приела западното християнство...

Още в края на 1199 г. Калоян получава писмо от папа Иннокентий III, който се надява да присъедини България към лоното на Римокатолическата църква. Калоян отговаря на

Тази година се навършват и 10 години от провеждането на факултативни курсове по италиански език към Езиковия център в университета. Това беше добър повод някои от завършилите курса да се съберат вечерта на прожекцията на филма „Медитеранео“ с реж. Габриел Салваторес, носител на „Оскар“ за чуждестранен филм през 1992 г.

Предлагаме ви съкратен вариант на лекцията на тема „Културно-исторически връзки между Италия и България през вековете“, представена от д-р Наталия Христова.

Гробът на Константин-Кирил Философ в базиликата „Сан Клементе“

папското писмо, като настоява за царска корона и самостоятелна църква, а по-късно иска и патриаршеска титла за търновския архиепископ. На 15 октомври 1204 г. кардинал Лъв пристига в Търново. Той миропомазва архиепископ Василий за примас на Българската църква, а от името на папа Иннокентий III провъзгласява Калоян за цар и му връчва корона и скиптер. Във факсимиле от преписка с папа Иннокентий III се съдържа формулата: „Калоян, цар на власи и българи“ (*Rex Blachorum et Bulgarorum*).

ЕМИГРАНТСКИ ВЪЛНИ

Богомилството оставя трайна следа в Италия. Преследваните богомили се заселили основно край Милано и Торино, но някои стигнали и до Сицилия. През XI–XII в. се множат сведенията за разпространението на „българската ерес“ (*Bulgarorum haeresis*) в цяла Европа. Разпространението се осъществявало от търговци и занаятчии, пътешественици и богомолци, а идейната им връзка с трубадури и минезингери им осигурила широка гласност и достъп до управата на свободните градове в Северна Италия и кралските дворове на Южна Франция и Арагон.

В Ломбардия движението било добре организирано и негово средище бил град Милано, а самите еретици били наричани „патарени“ по името на предградията Патария.

След падането ни под византийска власт (1018 г.) български велможи и учени намират в Италия втората си родина. Следваща голяма вълна преселници, главно български боляри, се спасява в Италия и Испания от османските кланета. Тъй като били начетени, мнозина заели високи постове в новите си държави – в администрацията, църквата, местните университети.

Например в най-стария университет на Апенините – Болонския (основан през 1088 г.) – право преподавал Булгаро де Булгарис, който бил известен с красноречието си и поради това бил наричан „златната уста“. Друг известен професор от университета в Пиза е Булгаринус – автор на книга с коментари по средновековно законодателство, издадена през 1490 г. В учебника по италианска литература на XVI век откриваме поета Белизарио Булгарини и писателя Франческо Булгарини. Известната фамилия на Борджии произхожда от български и византийски княжески родове.

Подобни сведения намираме в книгата „Италианските потайности“ на Асен Марчевски. Например до град Чезена има епархия Булгария, Булгаро Грасо е община в Ломбардия. До Кремона има градче Булгеро, а до Пиза – Каstellо дей Болгери. В провинция Комо има селище Булгарело. В двора на най-стария университет в Болония има малка църква „Санта Мария дей Булгари“. По време на престоя си в Рим като културен аташе професор Атанас Божков открива в нея стенопис с Борис I – царя покръстител. В

ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ

Неапол има улица „Виколо дей булгари“, а едно от възвишенията край града се казва Булгария. Примерите са много.

Известно е, че Паисий Хилендарски е ходил в Италия, за да събира материали за своята „История славянобългарская“. Той сам споменава, че е използвал историческото есе за южните славяни на монаха Мавро Орбини.

ОСВОБОДИТЕЛНИ БОРБИ

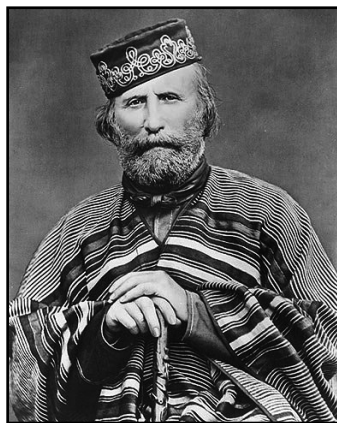
Революционното движение в България, водено от Раковски, Левски и Каравелов, се опира на опита на италианските бунтари от XIX век. Уставът на БРЦК много напомня устава на „Млада Италия“, написан от Джузепе Мацини. Раковски наистина се е срещал с Мацини в една кръчма на пристанището в Генуа. Джузепе Мацини е италиански патриот, политик, философ и журналист. Неговите теории са били много важни за създаване на европейските движения и за утвърждаване на демокрацията чрез републиканската форма на управление. Известно е, че именно Раковски е определил цветовете на българското знаме, като ги заимствал от италианския трибагренник.

През 1860 г. Гарибалди оглавява похода на „Хилядата“, освобождава Южна Италия и осигурява победата на Италианската революция от 1859 – 1860 г. Един от най-популярните участници в похода на Гарибалди е Димитър Общи. Той няколко пъти е ходил в Италия, владеел добре езика и бил приятел с обирниците – последователи на легендарния разбойник Фра Дяволо, който давал 1/3 от пляката си на революционерите за обединението на Италия.

За подвизите си в четата на Гарибалди Димитър Общи е награден с орден „Кавалер на Италианското кралство“. Най-голямата му заслуга е, че поставя взрива под моста Милвио над река Тибър, за да попречи на папските войски да атакуват позициите на гарибалдейците пред Рим. В четата на Гарибалди участват общо 23 българи, сред тях е и капитан Петко

Войвода.

Една улица в центъра на София носи името Позитано. Виторио Позитано е италиански дипломат, участвал в спасяването на София по време на Руско-турската война от 1877 – 1878 година. След обединението на Италия от 1863 година постъпва в дипломатическия отдел на министерството на външните работи в Рим, а по-късно заема различни консулски служби, предимно в Османската империя – Корфу, Малта, Алжир и в Цариград. От 1876 година е вице-консул в София. При прибли-

Джузепе Гарибалди

жаването на отряда на генерал Гурко към София в края на 1877 година Позитано заедно с вице-консулите на Франция и Австро-Унгария отказва да напусне града и по този начин не потвърдяват опожаряването му от османците. След изтеглянето на османските части Позитано организира въоръжени отряди за борба с мародерстващите банди, както и пожарни команди. Позитано е награден с руски орден и на 20 декември 1878 година е обявен за почетен гражданин на София.

НОВИ ХОРИЗОНТИ

След Освобождението на България много български интелектуалци отиват да учат или творят в Италия. Безспорно е влиянието на италианската литература върху българските поети И. Вазов, П. П. Slaveйков, П. Яворов, К. Христов и др. Българският политик и писател Константин Величков от 1887 до 1889 година живее във Флоренция, където учи живопис.

Превел е на български „Ад“ от Данте, сонетите на Петрарка, Кардучи, откъси от Ариосто и от Тасо. Впрочем в „Писма от Рим“ той разкрива връзките си с италианската култура и своето преклонение пред италианското изкуство. Кирил Христов ни е оставил преводи на стихове и поеми на Леопарди, Ада Негри, Силвио Пелико, романа „Последните писма на Якопо Ортис“ от Уго Фосколо и др.

Трябва да отбележим, че италианците също проявяват интерес към българската култура и в Университета на Неапол в края на XIX век се създава катедра по българистика. По онова време редица наши автори са преведени за първи път на италиански език.

Елин Пелин също не остава неизкушен от културата на Италия. През 1905 г. заедно с художника Александър Божинов правят „една сантиментална разходка до Венеция и Флоренция“, както споделя Елин Пелин в писмо до Кирил Христов. Очарованието си описва в очерка „Флорентийски вечер“:

„...Флоренция с черквите си, с паметниците си, с дворците си, с монументите си – цялата като един грамаден и неизгладим скрижал, върху който съдбата на човечеството е написала своята древна и вечно млада летопис. Флоренция, обиколена с разкошен венец от апенински върхове, в своята средновековна надменност е чудесна.“

Италия е „последната глава от живота“ на доброволния изгнаник, поета Пенчо Slaveйков. Той се установява в Рим през есента на 1911 г. и започва да учи италиански език, който го пленява с музикалността си. Чете в оригинал Данте, Фосколо, Леопарди, обмисля роман и усилено работи върху „Кървава песен“. „Не е мъртво умрялото в Рим! Милионна част от това мъртво е пълна с повече живот от цялото живо у дома...“ споделя огорчен поетът в писмо до д-р Кръстев. През пролетта на 1912 г. заминава за Северна Италия и на 28 май умира в Брунате край езерото Комо.

Елисавета Багряна открива Италия през 1929 г., когато

Статуята на Леонардо на летище „Фиумичино“ в Рим, изработена от българския скулптор Асен Пейков

при завръщането си от Париж минава през Венеция и остава там 3 дни. Този кратък престой я вдъхновява да напише 5 стихотворения, обединени под заглавието „Песни за Венеция“. Едно от тях е посветено на лорд Байрон – „Дворецът Монсениго“. През 1816 г. Байрон остава 3 месеца във Венеция, там посещава остров Свети Лазар, където живее арменската общност, и се запознава с арменската култура. Багряна е носителка на златен медал на Международната асоциация на поетите в Рим (1969).

В началото на 30-те години на XX век след брака си с Борис III царица Йоанна Савойска привлича в София видни италианци – архитекти, художници, писатели, музиканти. Много от монументалните сгради като тези на Централната банка и Министерството на земеделието в София са построени с помощта на италиански архитекти, а паметникът на Цар Освободител е дело на скулптора Арналдо Дзоки.

Българското присъствие в Италия също е значимо. На летище „Фиумичино“ в Рим се издига бронзова статуя на Леонардо да Винчи от българина Асен Пейков. В страната на „белкантото“ трайни следи са оставили оперните асове Елена Николай, Борис Христов, Никола Гюзелев, Николай Гяуров, Райна Кабаиванска, Гена Димитрова, Анна Томова-Синтова и редица по-млади музиканти.

Днес Българският културен институт в Рим се помещава в дома на големия бас Борис Христов, който го дарява на българската държава, първоначално с идеята там да се обучават млади български оперни таланти. В негова памет в сградата е създадена Академията „Борис Христов“.

НАГРАДИ ЗА ОТЛИЧНИЦИ ОТ ЮРИДИЧЕСКИЯ ФАКУЛТЕТ

Елена ВЪЛЧЕВА

По случай 16 април – Ден на Конституцията на Република България и Ден на юриста, трима студенти от Юридическия факултет получиха награди. Ето и хрониката на събитията.

На 6 април Асоциацията на българските административни съдии (АБАС) връчи ежегодната си награда „Студент на годината“, която този път бе присъдена на Илия Беличев – четвъртокурсник в Юридическия факултет на Пловдивския университет.

Наградата „Студент на годи-

Беличев, който има висок успех и заслужава поощрение и стимул.

Тържествената церемония се състоя в новата сграда на Административния съд в Пловдив, където награденият студент Илия Беличев получи от председателя на АБАС Боян Магдалинов статуетка във формата на козигог, която олицетворява силата и упоритостта. Беличев изказа благодарност към представителите на Асоциацията за благородната кауза и адмирации към новото деканско ръководство за подобряването на връзката между студенти и преподава-

Конференция, посветена на културния проект „Европеана“

Евродепутатът Емил Стоянов и тази година ще осигури 10 стипендии на студенти от ПУ, които ще продължат работата по дигитализацията на материали и информация, свързани с историята на Пловдив и региона

Пловдив беше домакин на четвъртата конференция, посветена на големия проект на Европейския съюз за единна цифрова библиотека – „Европеана“.

Инициатор на срещата бе членът на Европейския парламент Емил Стоянов. На двудневната конференция присъстваха представители на библиотеки, музеи, архиви и галерии от страната. България е увеличила повече от девет пъти своето съдържание в библиотеката на Европа и вече има дигитализирани над 38 000 заглавия с българска литература, музика, изкуство, периодика.

Европейската комисия вече е дала своите препоръки как да се развива „Европеана“ на българска почва, съобщи Емил Стоянов. Оттук нататък трябва спешно да се създаде национален съвет по дигитализация. Той ще координира работата между отделните културни институти. Министър Томислав Дончев също е изразил своята подкрепа за този проект. Представители от Министерството по управление на средствата от Европейския съюз прочетоха обръщение от министъра към участниците в конференцията.

„Европеана“ има не само културен, но и икономически смисъл. Чрез нея всеки един чужденец дори от домашния си компютър би могъл да се информира за историята, фолклора, културното наследство на нашата страна.

„Пътят, който извървява този проект, наистина е дълъг, но макар с малки стъпки, според мен се върви напред“, заяви Даниела Петрова, председател на Комисията по култура и медии в Народното събрание, при откриването на конференцията.

От ПУ „Паисий Хилендарски“ участваха доц. д-р Живко Иванов, декан на Филологическия факултет, проф. д-р Диана Иванова, доц. д-р Петя Бъркалова, а с доклади – доц. д-р Христина Тончева и доц. д-р Иван Илиев.

Конференцията приключи с меморандум, адресиран до президента, министър-председателя и 6 министерства, в който участниците призовават за осигуряване на финансиране за дигитализирането на културно-историческото и научното наследство на България.

„Пловдивски университет“

Илия Беличев получава наградата „Студент на годината“ от Боян Магдалинов – председател на АБАС

ната“ се връчва за трета поредна година на ротационен принцип в юридическите факултети от страната (досега – на СУ и на ВТУ). Целта е да се стимулира студент с финансови затруднения, който е показал висок успех в публичноправни дисциплини като административно право и процес, конституционно право, финансово право, данъчно право и процес и др. Паричното измерение на наградата е 1000 лева.

Критериите за определяне на наградения студент са регламентирани в акт на Асоциацията. Комисия от трима членове (Константин Пехливанов и Христо Паунов – асистиенти по административно и конституционно право, и Анна Генова – представител на ЮФ в Студентския съвет) избра няколко студенти, отговарящи на критериите, а след това асоциацията определи измежду тях Илия

Беличев, който има висок успех и заслужава поощрение и стимул. Тържествената церемония се състоя в новата сграда на Административния съд в Пловдив, където награденият студент Илия Беличев получи от председателя на АБАС Боян Магдалинов статуетка във формата на козигог, която олицетворява силата и упоритостта. Беличев изказа благодарност към представителите на Асоциацията за благородната кауза и адмирации към новото деканско ръководство за подобряването на връзката между студенти и преподава-

тели и между студенти и практикуващи юристи. Председателят на Административния съд в Пловдив Георги Петров приветства инициативата и пожела на всички присъстващи съдии и преподаватели да продължават да стимулират способните студенти. Той предложи сътрудничеството с юристите от Университета все повече да се разширява, като от своя страна обяви, че зала 1 на Административния съд може да се ползва и за нуждите на факултета.

Но добрите новини не свършиха дотук. На 27 април, отново в сградата на Административния съд – Пловдив, се състоя награждаване на още двама студенти от Юридическия факултет на Пловдивския университет, които имат отличен успех в публичноправните учебни дисциплини. Награждаването е продължение на инициативата на АБАС. По предло-

жение на декана на Юридическия факултет проф. д-р Дарина Зиновиева и след разглеждане от комисия студентите Мирослав Тенев и Тонка Димитрова получиха парични награди от по 500 лева, предоставени от Дружеството за европейско право и адвоката Георги Събев.

Сред присъстващите на церемонията бяха председателят на Асоциацията на българските административни съдии

Боян Магдалинов, ректорът на Пловдивския университет доц. д-р Запрян Козлуджов, проф. д-р Дарина Зиновиева – декан на Юридическия факултет, проф. д-р Емилия Друмева – конституционен съдия и преподавател в ЮФ, г-н Христо Христозов – председател на Дружеството по европейско право, адвокат Георги Събев, преподаватели и студенти от Юридическия факултет и други.

Развиваме сътрудничеството между Пловдивския университет и ОИЯИ

В началото на април ректорът доц. д-р Запрян Козлуджов и доц. д-р Ваньо Чолаков от катедра „Оптика и атомна физика“ бяха на работно посещение в Обединения институт за ядрени изследвания в Дубна, Русия. Връзките ни с ОИЯИ имат вече десетилетни измерения, но за първи път в Дубна отива ректор на Пловдивския университет. Програмата включваше среща с ръководството на института, посещения на лаборатории и установки, запознаване с този, в пълния смисъл на думата, град на науката.

Вицедиректорът на ОИЯИ проф. Рихард Ледницки и заместник-директорът на ЛФВЕ проф. Юрий Потребеников представиха пред българските гости историята на института, водещите физически проекти и научни постижения. Проф. Р. Ледницки подробно разказа за проекта NICA – задачите, които стоят пред изпълнителите, възможностите за изследвания на малко изучени състояния на веществата, перспективите, които дава на световната научна общност изграждането на колайдера в Дубна. Проф. Ю. Потребеников ги запозна с програмата на международния семинар SPIN 2012, който се организира за първи път в Дубна и през есента на тази година тук ще пристигнат над 350 участници. Домакините засегнаха и теми, свързани със синтеза на свръхтежки елементи, модернизирания реактор

Отляво надясно: доц. Запрян Козлуджов, проф. Рихард Ледницки, проф. Юрий Потребеников и доц. Ваньо Чолаков

ИБР-2М, изследванията с приложен характер, които станаха възможни с пускането на тази уникална установка.

Визитата е отразена и в седмичника „Дубна“, издание на ОИЯИ. В интервю за вестника доц. Козлуджов и доц. Чолаков разказват за историята на Пловдивския университет, за състоянието на българската наука, за отношенията с руските им колеги.

Ето и някои от въпросите, поставени от журналистката Галина Мялковска, и отговорите на нашите учени:

Галина Мялковска: В Русия университетите получиха възможност да създават иновационни предприятия, за да използват

получените знания и опит с приложни цели. Как се развива в тази насока Пловдивският университет?

Доц. Запрян Козлуджов: Ние работим върху създаването на такива иновационни структури. Стремим се да привлечем бизнеса, за да може фирмите да ни представят своите изисквания за подготовката на кадри, а ние от своя страна да можем да организираме обучението на определен брой студенти от съответните специалности. Сега при нас обучението на бакалаври е безплатно, а за магистратурата се заплаща. Искаме да подготвяме кадрите целенасочено, да знаем, че след дипломирането си студен-

тите ще се реализират на трудовия пазар. Освен това започваме изграждането на бизнесинкубатор, който трябва да заработи до края на годината и където младите хора ще могат да реализират своите проекти.

Галина Мялковска: Да се върнем към сътрудничеството с ОИЯИ. Вие как го оценявате?

Доц. Ваньо Чолаков: До 2008 г. аз бях началник на сектор в Лабораторията по физика на частиците. Тогава започна обсъждането на проекта NICA. Разбрах, че има огромни перспективи – да се изпращат тук студенти, да се формират научни съобщества.

В Дубна пристигат седем наши студенти, които ще могат да подготвят дипломните си работи в магистърската степен. Ако имат желание да развият на по-високо ниво своята тема, ние ще им съдействаме, за да могат да работят в Дубна.

Доц. Запрян Козлуджов: Искам да добавя в заключение, че преди около двадесет години академик Владимир Кадишевски стана първият почетен доктор на Пловдивския университет. Покъсно това звание беше присъдено на проф. Цветан Вълов и акад. Жорес Алфьоров. В близко бъдеще ще обявим четвъртия почетен доктор по физика – директора на ЛФВЕ проф. Владимир Кекелидзе. Тъй че нашето сътрудничество се развива непрестанно.

„Пловдивски университет“

Поглед към информационните технологии като помощно средство в образованието

Християн ЦУЦЕВ

Учебната година е свързана и с организацията на личните разходи на всеки студент. Затова всяка покупка трябва да е максимално рационална, т. е. да е най-близо до потребностите на притежателя си, но пък и да се вмести в определения бюджет.

С напредването на технологиите мисълта за навлизането на компютри, таблети и други в училищата и университетите се превръща в необходимост. Дали да се водят записки по време на лекция, или пък да се напечатана писмена работа, да се подготви чертожен проект или да се представи мултимедийно, подобен вид

ИТ устройства са винаги в помощ на учения. Какво по-хубаво от преносим компютър например, който да пасва идеално на нуждите на собственика си и да бъде повече от добър помощник в университета.

Какъв лаптоп би бил, най-удобен за учебна цел?

Размерът на лаптопа е от решаващо значение за много неща. Той определя големината на дисплея, както и теглото, което можем да очакваме от машината. Много хора разчитат на големия дисплей, който ще им осигури достатъчно работна площ и повече удобство при работа с мултимедийни приложения, но

пък не винаги си дават сметка, че големият дисплей означава сериозно тегло на лаптопа, което пък ограничава неговата преносимост.

Под лаптопите с малък размер ще обединим тези с диагонален екрана от 9 (нетбуците) до 13,3 инча. Характерното за тях е, че може и да не ви осигуряват по-сериозна работна площ, но пък са значително по-леки (1–2 кг, тегло с батерията). Те обаче са не само леки, но и доста по-компактни, а също така ще имат подълъг живот на батерията и ще може да бъдат използвани на по-продължителни лекции или семинари. Малък нетбук или пък бюджетен 13,3-инчов лаптоп освен

това няма да костват и сериозна част от финансовите средства на семейството. Разбира се, предлагат се и лаптопи с висока производителност и малки размери, които са подходящи за хора, които имат нужда и от двете. За съжаление, техните цени не винаги са достъпни за по-скромнен бюджет, като най-скъпите достигат космически за един обикновен студент или ученик суми.

За да сте сигурни, че ще имате подходяща за учението ви машина, която в повечето случаи е единствената, която можем да си позволим, поинтересувайте се от учебния план на специалността си. Проверете с какви приложения най-често ще се работи, кои са най-тежките от тях – програми за 3D моделиране или обработка на клипове. Проверете в сайта на софтуерния производител какви са минималните изисквания за тези програми.

Изложба за Супрасълския сборник в столицата на Република Словения

Доц. д-р Елена Томова

След успешното представяне на изложбата „Старобългарският Супрасълски сборник от X век в контекста на византийско-славянските взаимоотношения“ във Ватикана и Варшава нейната презентация в словенската столица Любляна се превърна във важно културно събитие в рамките на честването на 20-годишнината на българо-словенските дипломатически отношения и на Месеца на българската култура в Словения.

Изложбата бе подкрепена от Министерството на външните работи на Република Словения, Посолството на Република България в Словения и на Държавния институт за култура при Министерството на външните работи на България в София, Факултета за обществени науки, Форум на славянските култури, Българската академия на науките и Института за литература при БАН. Изложбата е част от проекта за Супрасълския сборник, финансиран от ЮНЕСКО (дигитализация на ръкописа, научна конференция със сборник и изложба).

Откриването се състоя на 11 април 2012 г. в сградата на Факултета за обществени науки, а експозицията остава там до 6 май 2012 г. Сред официалните лица от българска и словенска страна бяха българският посланик г-н Филип Боков, българският консул г-жа Дарина Петрова, деканът на Факултета за обществени науки проф. Бойко Бучар, изпълнителният генерален директор на Дирекцията за европейска политика при Министерството на външните работи на Република Словения г-н Тадей Рупел, председателят на Форум на славянските култури

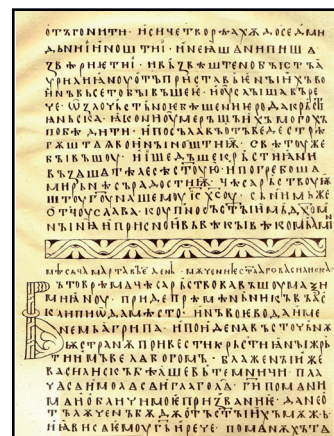

Доц. Елена Томова представя изложбата пред официалните гости

г-жа Андрея Рихтер, директорът на Галерията при факултета доц. д-р Александра Марчела, които произнесоха приветствени слова. Гости на събитието бяха още г-жа Йелка Трауник, пълномощен министър, референт за България, и г-жа Барбара Беричич от Дирекцията за европейска политика. Интерес към събитието проявиха представители на Словенската академия на науките, Люблянския университет, студенти от българския лекторат, студенти и преподаватели от Факултета за обществени науки, български специалисти, живеещи в Словения, преводачи, журналисти

и граждани.

Изложбата, състояща се от 20 постера, бе подробно представена от доц. д-р Елена Томова. Във встъпителното си изложение тя изрази искрена благодарност на екипа на

Страница от Супрасълския сборник

проф. Михаил Бобровски през 1823 г. в Супрасълския манастир в Полша (тогава в състава на Великото Полско-Литовско княжество) и запазването му в Словения, Полша и Русия, историята на проучването на кодекса от българските и чуждите учени. Специално внимание бе обърнато на Преславската цивилизация през X век, Преславската книжовна школа и нейните най-забележителни книжовници (цар Симеон, Йоан Екзарх, Константин Преславски, Григорий Презвитер, Черноризец Храбър, Тудор Доксов и други), Преславската керамика и надписите върху керамични плочки. Подробно бяха подчертани приносите на Словения и словенските учени Йерней Копитар, Франц Миклошич, Ватрослав Облак, Ванда Бабиш и други за издаването и проучването на Ретковия сборник. Посетителите проявиха жив интерес към целите на изследователския проект, свързани с дигиталната обработка на паметника и възможностите на търсещите програми за неговото изследване. Сърдечно благодарим на Факултета за обществени науки, на българското посолство, лично на посланика г-н Филип Боков и на консула г-жа Дарина Петрова за образцовата организационна работа, свързана с излагането на Супрасълския сборник в Словения.

КОНКУРС ЗА ПОЕТИЧЕН ПРЕВОД

на „Ария на клеветата“ от операта „Севилския бръснар“ на Дж. Росини. Конкурсът е предизвикателство за изучаващите италиански език в ГПЧЕ „Иван Вазов“ и студентите от факултативния курс „Италиански език и култура“ в Пловдивския университет.

Крайният срок за предаване на преводите е 18 часа на 22 май.

Победителят ще се определи от жури в състав: гл. ас. д-р Гергина Кръстева, гл. ас. д-р Наталия Христова и Тильо Тилев – редактор на вестник „Пловдивски университет“.

Преводите изпращайте на адрес: nataly.hristova@gmail.com

ЗА ПОЕЗИЯТА НА КИРИЛ КАДИЙСКИ

Пол Валери твърди, че има поети, създадени от публиката, и поети, които създават своя публика. Кирил Кадийски е от създавателите – той отстоява художествени начала, възприети от малцината с усет за поезия, чужда на стереотипите. Необичайно е неговото лирическо зрение, водещо до артистично въззрение за нещата. Фантазията изтръгва тези неща от привичните връзки, метафоричните асоциации напънат пространството и го уголемяват. От разчупената черупка на обичайното се пръква летежът. Така е в „Мансарда“, откриващо се с шагаловска фантазност:

*Развиждава се. И по ръба на покривите сини
със стар велосипед минава някакъв човек изискан.*

*Той е пътувал цяла нощ високо в тъмнините
и ето – по цилиндъра и пелерината му са полепнали звезди.*

Изкусително начало, след което зададеният романтичен тон все повече се насочва към конкретиката на „увисналите в синьото, облени със сребро селца“, на „крайния квартал с тухларнички нагорещени“. Лирическата панорамност се изтласква от детайлите – коминочистача, врабеца, слънцето, плъзгащо се по сребърното въже на самолетната дияра като нажежена вагонетка. Толкова – няма патетична призивност, социални проекти, философско-екзистенциални обобщения. А кой знае защо усещаш благодатта и трагиката на съществуването.

Това стихотворение ме отвежда към началото на едно трайно приятелство. Ценя предоставения от съдбата шанс, но вярвам, че и да не познавах Кирил Кадийски, пак щях да съм сприятелен с поезията му, пак щях да се удивявам на близо половинвековното му рицарско служене на словото. Всичко, което той е създал в областта на личното стихотворство (включително писаното за деца и оригиналните палиндромии), на есеистиката, публицистиката и фрагментарните размисли, в колосалното си преводаческо дело, е израз на осъзната и целенасочено следвана линия, на свещена кауза.

В тази посока е интересно да се види типът герой, който лансира поезията на Кадийски. Донякъде той разкрива характерното за предложенията на така наречената тиха поезия от 70-те години. При него питащата залутаност сред лудницата на света изразява духа на финия и морален човек, свързан с делничното, чужд на директната социалност. Поезията му търси истинното извън парадиранията глобалност на внушенията. Но артистична, естетска, тя не е затворена в мизантропичния херметизъм на самолюбивата отчужденост. И когато в „Дни и нощи“ се заявява „Не бягам аз от хората – вървя към промислите висши“, то е, защото тази извисеност е път към конкретната връзка с човешкото. Интензивният интерес към проявленията на това човешко е представен чрез енергията на въображение, заличаващо изкуствените граници между „висшето“ и „низкото“. Така е в „Живее в този странен град поета“ – преминаващ със сребърния стих, светещ на челото му, под разтвореното като капак на роял небе, стъпвайки върху нотите на слънчогледовите люспи. Оттласкването от познатото не е по линията на игнорирането на реалността, а в насочеността към екзистенциалната безпределност посредством ефектите на оприказняването. Тогава меланхолията на усамотения творец често се трансформира в трансцендентни видения, травмираността от света довежда до фантазни изригвания.

В съдържателен план синтезите на пластично съзерцателните настроения с драматичните откровения придават особена стойност на образа на човешкото – от една страна, пред нас е герой с типово битово всекидневие, а от друга, той е извисен над делничното чрез дарбата да провижда в други светове. Героят е втрънен в себе си, привличат го творческите трансформации на обективното и това в известна степен преодолява историчността на времето. То (като минало и настояще) се смита от жаж-

Кирил Кадийски

дата за пресътворяване, за да се установи, че неангажираността със злободневното е всъщност пребиваване в различни времеви пространства.

Самият поет основателно предполага, че поезията представя „виденията на едно дете, разказани от старец“. Иначе казано – виденията са първични, „разказванията“ им са резултат на майсторство и ерудитство. Съхраняването на първичното зрение за света при Кадийски е характерно за острани-

нието, изследвано и предлагано от руските формалисти като основа на поетическото. Остранението (или очуднеността, както някои предлагат да звучи този термин на български) намира своята пределна концентрация в метафората. Така едно от трайните убеждения на твореца е свързано с отстояването на принципа на метафоризма.

Метафоризмът и предметността на Кадийски биха могли да отведат към някои предложения на българската поезия от 20-те и 40-те години (Фурнаджиев, Далчев, Вутимски), могат да предизвикат успореци с търсенията на имагинистите. Тяхното шокиращо заявление – „само образът, засипващ като нафталин произведението, ще го спаси от молеца на времето“, вероятно може да помогне при навлизането в същинското за поетиката на Кадийски. Неговата монолитна образна система отхвърля становището, че поезията му се гради върху самоцелните експерименти – тя изразява същността на вътрешното зрение, което е особено добре схванато от Жан Оризе. Той обръща внимание върху „истинността и простотата на неговия лиризм, въпреки че го подхранва с най-добрите източници от най-великите предвечни митове“. Проникновено звучат характеристиките за дарбата на Кадийски „да смесва вечното с ежедневно, метафизичната визия – с най-простите неща от живота“, което води до уменията „да трансформира във фабула привидно баналните събития“. Французинът е видял и формулирал това, което ние, читателите и тълкувателите на поета, не сме казали с такава категоричност – „той превръща поезията си в онтология на обикновеното преживяване“, като в същото време „начинът му на писане чрез изострения усет към метафората и образа ни отвежда към трансцендентното“. Вярно и изискано казано!

Кадийски е сред отличителните версификатори в българската поезия, въображението му ражда удивителни метафори, ритмо-мелодичните му решения довеждат до изненадващи стихови модуляции. Това въвежда в сферата на висшата лирическа математика. Широкият римен диапазон – от очевидното пълнозвучие до консонантната загатнатост – превръща постиженията на този поет в задължителна част от лирическата образованост. Между другото, Тинянов определя римата като „звукова метафора“, което пък обвързва двете ярко проявени особености на съдържателното поетическо формообразуване. И аз мечтая за изследване върху създаденото от Кадийски, чрез което българското стихознание би могло да стигне до сериозни научни изводи. Същото се отнася и за поетическия му речник, който е сред богатите в нашата лирика. Това лексикологията ни би могла да разкрие, ако напомним на сиромашкия си хал.

Ала защо да надничаме в чужди дворове, след като българската литературна критика и наука отдавна са в дълг пред значимия български поет.

ДОБРОВОЛЕЦЪТ – МЕЖДУ ПРИКЛЮЧЕНИЕТО И ВЪЗМОЖНОСТТА ДА ПОМАГАШ НА ХОРАТА

Валентина ДАНАИЛОВА

През лятото на 2009 година имах огромното желание да посетя Индия и да се запозная с културата и традициите на местните хора, да се докосна до техния духовен живот, да разбера начина им на мислене и в същото време исках да помагам на нуждаещите се с това, което е по силите ми.

Започнах да търся варианти за постигането на тази моя цел и съвсем случайно, докато „сърфирах“ из интернет, попаднах на една обява със заглавие: „Доброволци за хуманитарни проекти в Африка и Индия“. Получих повече информация за тази програма и реших да се запиша. И така тръгнах за Норвегия, където се провежда обучението на кандидати за т. нар. „инструктори по развитие“, които, след като преминат определен период на обучение, заминават за 6 месеца в Африка или Индия да работят по даден проект за развитие на тамошно население.

Още със стъпването на норвежка земя останах толкова очарована от природата, че през целия път от летището до училището не откъсвах поглед от нея. Борови гори, многобройни езера, поляни, планини... всичко това ми се струваше приказно и нереално.

Като пристигнах в Хорншо (това е името на мястото, където се намира училището), започнах да работя за училището, тъй като трябваше да събера средства, за да платя обучението си там. Работих 3 месеца на няколко различни позиции, включващи промотиране на училището в България, събиране на дрехи и работа в един от магазините за дрехи втора употреба в Осло.

Обучението трая 6 месеца, в които заедно с други студенти от различни краища на Европа като Румъния, Унгария, Чехия, България, Италия и др. имахме най-различни занимания. През този период се провеждаха семинари и презентации на разнообразни теми, повечето свързани с развитието на Третия свят, в които всеки един от нас трябваше да взема активно участие. В някои от ситуацията се сблъскахме с предизвикателства, свързани с намирането на решения за даден проблем, много от поставените задачи изискваха колективно мислене и се налагаше да работим заедно и да развиваме умения и подходи, чрез които да достигаме

на съвсем различна култура, приroda, хора и ще имам възможност да помагам на нуждаещите се там. Проектът, по който щях да работя, се наричаше „Школа за бъдещи учители“.

Валентина Данаилова със свои студентки от Школата за бъдещи учители в Мозамбик

до креативност и взаимно разбирателство. Заедно с колегите от моя тим организирахме вечерни или спортни програми, дейности, свързани с подкрепата на местната община, като посещаване на бежански лагер и заедно с децата и възрастните хора там провеждахме най-разнообразни занимания: правене на хвърчила, плетене на гривни, рисуване, футбол и др. Едно от нещата, които имахме в учебната програма, беше т. нар. Team experience или Team building, в който всеки от тима трябваше да участва и който включваше каране на ски, построяване на снежна пещера, survival trip из планината и много други.

По време на престоя ми в Норвегия се срещнах с много трудности и предизвикателства, но също така имах много хубави и незабравими моменти. Научих и правих неща, които дотогава не си и бях представяла, че мога да постигна. Но знаех, че ме очаква по-голямото приключение – да прекарам следващите 6 месеца на проект в Африка.

Моята първоначална мечта да отида в Индия се превърна в реално посещение на друга държава. По стечение на обстоятелствата се озовах в Мозамбик. Осъзнах, че всъщност няма голямо значение в коя страна ще отида, тъй като, където и да отида, ще срещ-

И така с моите колеги от Норвегия пристигнахме след много часово пътуване първо в Южна Африка, а оттам с автобус – в Мапуту (столицата на Мозамбик). Първоначалният шок, който изживяхме, беше драстичната смяна на температурата – от минусови градуси в Норвегия, на плюс 40 в Африка. Всички бяхме развълнувани и гледахме наоколо с любопитство, като всичко ни се струваше толкова различно от това, което бяхме виждали дотогава.

След няколко дни престой в Мапуту, където се помещава главният център на организацията, аз и още две момичета от моя тим се отправихме към проекта си в провинция Газа. Озовахме се в едно малко селце на 20 км от най-близкия град. От тамошната школа за бъдещи учители дойдоха да ни вземат лидерът на проекта и още трима човека, които си купиха телешко месо, което се продаваше на пътя. Бяха дошли с един пикап, в който всички ние трябваше да седнем в задната част заедно с багажа си, но най-интересното тогавашно предстоеше. До училището водеше един черен път, но такъв, който никога не си бях представяла, че може да съществува, с толкова дълбоки и многобройни дупки, че ако някой западен автомобил случайно попадне на това място, никога не би могъл да се измъкне оттам. Започна се едно друсане и на моменти

подскачах от мястото си с височина поне 30 см и едва не отлетях от колата на няколко пъти. Около половин час пътувахме по този път, който е само 6 км. Накрая пристигнахме в Нуашиколуане – селото, в което щяхме да живеем през следващите 6 месеца. Настаниха ни в една от многото къщи, построени от организацията за инструкторите по развитие. Бяхме късметлии, защото имахме електричество и течаща вода – за разлика от много други студенти, които отиват на проекти, където няма такива „екстри“. Посетихме за първи път нашия проект с нагласата да започнем веднага работа, но не се получи така, както си го бяхме представяли. Осъзнахме, че африканското време не е в синхрон с европейското. Там всичко се случва „утре“. Хората са спокойни, не бързат за никъде, нямат този страх за бъдещето, а живеят за момента, наслаждават се на настоящето.

Едно от най-големите предизвикателства и може би най-трудният момент от престоя ми в Мозамбик беше португалският език, тъй като не знаех почти нищо, преди да замина, и имах големи проблеми в комуникацията с местните жители. Но постепенно, с всекидневното учене и практикуване, след 2 месеца вече можех да разбирам почти всичко и да се включвам в по-обикновени разговори.

Моята работа със студентите се изразяваше в преподаване на английски език, информатика, изобретяване на дидактични материали за преподаване в начални училища. Важна част от задълженията ми беше посещаване на начални училища и присъствие в учебните часове, водени от студентите, на които преподавах, като задачата ми беше да следя работата им и да им давам напътствия и съвети. Това, което ми направи впечатление, е, че в по-отдалечените райони на провинцията по-малките ученици не говорят португалски, а само техен местен език, което е знак за ниска образованост. По принцип всички мозамбикци са задължени да получат основно образование, обаче много деца дори не тръгват на училище, тъй като трябва да работят за своите семейства.

СТЕФКА НАЧКОВА

Тя е ябълката
и градината,
и оградата от непристъпност,
недокосвана от зимата,
от ничий глад,
ни нежна жажда,
ничий глас
не може да я стигне.
Тя е глас
от болка,
но беззвучен –
неочакващ да го чуе никой.
Вкус на самота,
непрегълтнат,
но неспирно молещ се
да излезне във червеното
завинаги.
Завинаги изгубено.

Само почукване по вратата
остава след себе си тихо
остава затворена само
вратата почерняла от скритост

**Женда Ариса е отличена
с II награда, Недялка Тошева и
Стефка Начкова – с поощри-
телни награди в миналого-
дишния конкурс на вестника.*

НЕДЯЛКА ТОШЕВА

Сън в шише „Negrita“

Стоеше до испанката
с пружинести коси
и турски пръсти
В къщата от котки
с изгризани уши
и стъпки на потънал
сън в шише „Negrita“
„Променила си се“
Променила съм се, каза
Сти...
Разпъвай восьмични
оргазми в жилото
на евтин смях и
изгладнели църкви
в пропукания грим
на белите въжета
Пръстите ти са невинни,
Сти, но
за сенките ще отговаряш
Протягаш писъка в
ръката и кожата ти
посинява, развива гърч
в погледи от пясък
накъсан в статуи –
обезкостена мисъл...
Поглеждаш, Сти,
облизаното ми око
и пяната замръзва
докато облизвам твоето
за да не можеш
вече да докосваш.

ЖЕНДА АРИСА

№ 369

В една далечна пустиня вървеше едно момче. Вече беше изгубило представа за времето, когато видя пред себе си замък. Застана пред големите порти и почука плахо. Вратата се отвори и момчето влезе вътре. Там обаче нямаше никого. „Дори пустинята е по-населена от този замък“ – си помисли. Направи три крачки напред и се озова пред странна гледка – имаше хиляди врати, дори милиони. Една от друга по-хубаво украсени: златни, сребърни, обсипани със скъпоценни камъни. „Каква красота!“ – това бе първата мисъл, която се прокрадваше в съзнанието му. Погледът му минаваше през вратите и изведнъж се спря. Тази врата не беше като другите – тя бе грозна в сравнение с останалите – една обикновена дървена врата. Когато се приближи до нея, видя, че тя е почти изгнила. Позачуди се коя от всички да отвори и къде ще попадне. И през ум не му мина просто да си тръгне – човешкото любопитство надделя.

Хвана прогнилата дървена дръжка... чу се леко скърцане и после тишина. Пред себе си видя хиляди книги – сложени една върху друга, образувайки цели стълбове чак до тавана, който момчето не можеше да види.

Взе една книга и я разгърна. Пред него заиграха картини, сменящи се на всяка минута. Смели рицари се биеха за сърцето на своята дама. Дори се чуваше грохотът от удрящите се мечове...

Разгърна друга книга и заваля като из ведро. А пред очите му – морско чудовище, каквото никога не бе виждало. Стаята се превърна в огромно море. Една голяма вълна се приближаваше към момчето, когато то затвори книгата. Отвори очи – ни следа от водата, само неговите дрехи бяха мокри. Момчето се зачуди истина ли бе това, или си въобразяваше. Разгръщаше книга след книга отново и отново. Вече дори не помнеше как се е озовало тук, откъде е дошло и защо. Бе му интересно, забавляваше се със стари истории и чудновати приключения. Внезапно попадна на една особена книга. Тя не бе като другите. Вместо корици имаше две свързани дървени дъски, малко прогнали през годините. Върху едната дървена дъска беше издълбан следният надпис: „Кое е най-ценното?“. Момчето отвори книгата в очакване на новото си приключение... но нищо не се случваше. С леко недоумение зачете първата страница – и видя хиляди имена с отговори на въпроса: имена на мъже, жени и години. Някои бяха писали здравето, други любовта, трети – щастието, приятелите, успеха. Момчето се зачуди: „Кое ли е най-ценното?“

Прииска му се да напише нещо и в този миг пред него се появи един молив. Хвана молива в едната си ръка и се замисли какво да напише. То обичаше да мечтае, това ли бе най-ценното за него?

Седна на пода...

Какво, мамо? Кажи какво е написало?

Босичките му мънички крачета се подаваха от топлото одеяло. Бе малко момченце с руси къдрици и сини очи.

Късно е, детето ми. Утре ще продължим. Гася лампата, лягай да спиш.

Нее, мамо, моля те! Кажи какво е написало.

Тя стана, целуна го и изгаси светлината. Малкият не беше доволен, какво ли бе най-ценното? Светна нощната лампа и... надраска нещо бързо с молива и стана. Затвори книгата и излезе. Когато отваряше дървената врата, неспойно откъде се появи силен вятър. Толкова силен, че успя да повдигне книгата с дървените дъски вместо корици. Дали заради оставения молив, или не, тя се разтвори точно на мястото, където току-що бе писано. А там стояха големи печатни букви:

№369 ВЪОБРАЖЕНИЕТО; Генади Христов; 2003.

От стр. 14

Основното образование е до 7-и клас, а средното – от 8-и до 10-и клас. Местата в университетите са ограничени, затова много от завършилите средно образование остават безработни или стават учители, преди да постъпят в университет. Но също така има доста институции, които предлагат специализиране в дадена област – например селско стопанство, придобиване на технически или педагогически умения, като всички, които са завършили 10-и клас, имат право да ги посещават.

Ако трябва да спомена някои от по-малките предизвикателства, през които преминах, бих отбелязала уникалния обществен транспорт, осъществяван с т. нар. „шала“, която изглежда така: 16-местен микробус, побиращ обикновено най-малко 30 души, които са наблъскани вътре толкова нагъсто, че някои от тях се налага да излязат наполовина през отворените прозорци и човек би си казал, че оттук няма повече накъде, обаче отново се оказвах в грешка. Където и да спреше шапата, винаги се намираха поне още едно или две места за чакащите на пътя и аз с почуда наблюдавах как се качват още и още хора. Другото дребно, но в същото време дразнещо предизвикателство бяха комарите, които всяка вечер се приготвяха за големия пир, естествено за наша сметка.

Към позитивната страна обаче не бих пропуснала да спомена за изключително сърдечното отношение на мозамбикците – с тяхната доброта и непринуденост. Може би много ме впечатли обикновеният живот, който водят, вечно позитивното им настроение, ценностната им система относно семейството, музиката и танците, без които не могат. Винаги беше удоволствие за мен да разговаряме и да пеем заедно, да се чувствам близко до тях.

Периодът, който прекарах в Африка, остави у мен много спомени, които съм сигурна, че ще помня вечно. И сега, след като се върнах оттам, понякога чувствам носталгия по този различен и същевременно съвсем обикновен живот. В момента съм в Норвегия и продължавам своята работа в училището, но се чувствам така, сякаш тепърва ми предстои да изживея най-голямото приключение в живота си...

ЧЕТВЪРТОКЛАСНИЦИ ИСКАТ ДА УЧАТ ФИЗИКА В УНИВЕРСИТЕТА

Специална програма с демонстрационни експерименти по физика беше изнесена пред четвъртокласници от ОУ „Душо Хаджидеков“ в началото на втория учебен срок. На живо бяха показани явления, които децата изучават в раздела „Взаимодействие на телата“ от предмета „Човекът и природата“.

Обучението по тази учебна дисциплина в началното училище поставя началото на научния подход към изучаване на природата. Наблюдението и опитът са безспорно основни методи на познанието и най-убедителното средство за изграждане на цялостна, вярна и непротиворечива представа за околния свят. За съжаление, поради редица причини кабинетите по природни науки в училищата не се поддържат и обновяват, а в някои училища такива изобщо не съществуват. На това частично се дължи загубата на интерес към физиката, химията и биологията, а впоследствие и намаляването на броя на кандидат-студентите по специалности, свързани с тези дисциплини. През последните няколко години Факултетът по физика и инженерни технологии води засилена кандидатстудентска кампания сред средношколците. Но голяма част от децата изграждат своята професионална ориентация в по-ранна възраст, когато любопитството и жаждата за знание са водеща мотивация. Именно оттук започва пътят към Алма Матер.

Четвъртокласниците, водени от класната си ръководителка Здравка Копчева, влязоха в 5-а аудитория на Пловдивския университет, изпълнени с трепетно очакване. Погледите им шареха по катедрата, върху която бяха разположени много непознати за тях уреди. Посрещнаха ги гл. ас. д-р Тодорка Димитрова от Катедрата по оптика и атомна физика, старши експертът Георги Иванов от Катедрата по експериментална физика

ни сили, които действат само на движещите се тела – инерционните. Всички деца изпитаха тяхното действие, като си поиграха с жиро-

Ентусиазираните ученици сами изпробваха някои от физичните експерименти

и студентите по химия Георги Даскалов и Ванина Георгиева.

Шоуто започна. То беше един своеобразен преговор на учебния материал, но без учебник. За един час бяха показани над 20 експеримента по физика, а децата научиха как сами могат да направят някои опити вкъщи. Редът на експериментите следваше логиката на учебния материал, като се започне от рутинните примери за различните видове движение. Децата разшириха представите си за трептене и звук. Разбраха, че шумът, който те ежедневно създават, може да бъде измерен. Чува музика от странен музикален инструмент – кристални чаши – видеозапис от една виенска улица. Особено впечатление им направиха демонстрациите на различните видове сили. Разбраха, че освен сили, действащи при допир (сили на триене, сили на еластичност), и сили, действащи от разстояние (електрични и магнитни сили), съществуват и стран-

ните и въртящата се платформа. Учениците намериха отговор на много въпроси, започващи от управлението на велосипеда и стигащи до навигацията на самолетите и корабите. Разбраха защо сателитите обикалят около

Земята, без да падат на нея. Големи емоции предизвикаха експериментите с реактивни сили. Шоуто завърши с демонстрации на превръщането на енергията от един вид в друг. В съзнанието на децата се запечатаха пренасянето на музика от лазерен лъч и танцуващите огньове от тръбата на Квинке.

Учениците си тръгнаха превъзбудени от преживяното, коментираха по коридора, чуваха се възгласи: „Тук ще дойдем да учим!“. Те почувстваха своята лична значимост в заобикалящия ги свят, убедили се, че сами могат да бъдат експериментатори, да търсят обяснение на физичните явления и приложението им в живота. Академичната обстановка допълнително предразполагаше за това. Огънчето в сърцата им беше запалено.

Гл. ас. д-р Тодорка ДИМИТРОВА
Катедра „Оптика и атомна физика“

ЗАДАЧИ. ПЛОВДИВСКИ

1. Когато Любчо е прав върху една маса, а Васко е прав на пода, Любчо е по-висок с 80 см. Обратно – когато Васко се качи на масата, а Любчо е на пода, Васко е по-висок с 1 м. Колко сантиметра е височината на масата?

а) 20; б) 80; в) 90; г) 100; д) 110.

2. Във всяко квадратче трябва да се впише по едно число, така че сумата от числата във всеки ред да бъде една и съща – А, и сумата от числата във всеки стълб да бъде една и съща – В. Някои от числата са вече написани. Кое число трябва да стои в сивото квадратче?

2	4		2
	3	3	
6		1	?

а) 1; б) 4; в) 6; г) 8; д) 9.

Отговори на задачите от миналия брой

1. Магически квадрат. В сивото квадратче стои числото 5. От двете му страни са 2 и 8, а отгоре и отдолу са 1 и 9.

2. Цифров ромб. Допуска три различни разположения.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ